

14 Суспільна свідомість, її структура і сутність

Суспільна свідомість - це не емпірично існуюче поняття, самостійне духовне утворення, а філософська категорія, що позначає фундаментальну особливість соціальних суб'єктів відображати соціальну та природну дійсність при визначальному впливі суспільного буття, а суспільне буття — це реальний процес життя людей. Суспільна свідомість - частка суспільного буття, а само буття є суспільним, оскільки в ньому функціонує суспільна свідомість. Суспільна свідомість - не пуста абстракція. Суспільна свідомість - сукупність ідеальних образів - понять, ідей, поглядів, уявлень, почуття, переживань, настроїв, що виникають у процесі відображення соціальним суб'єктом довколишнього світу, зокрема і самої суспільної свідомості. Суспільна свідомість не зводиться до простої суми свідомостей індивідуальних, а включає тільки суспільно значущі, типові, усталені духовні утворення. Суб'єктом суспільної свідомості виступають суспільство, соціальна спільність (соціальна група, клас, нація) чи окрема людина, але не як індивідуальність, а як представник певної соціальної спільності. Якби критичні зауваження не висловлювались з суспільної свідомості, не можна заперечувати, що суспільна свідомість - частка тієї реальності, яку вона відображує і вже цим обумовлена нею. Рівень розвитку практики визначає і глибину проникнення у дійсність. Людина, коли залучається до суспільного буття, засвоює певні розумові форми, поняття, систему знань, певний спосіб та засіб мислення і відчуття. Але суспільна свідомість має і певну самостійність стосовно до суспільного буття, суспільна свідомість може випереджувати чи відставати від буття в процесі власного розвитку. Це відбувається тому, що суспільній свідомості властива безперервність та спадкоємність у розвитку. Роль суспільної свідомості особливо зростає в епохи переломні, перехідні, коли у межах суспільного буття тільки починають формуватися даліші тенденції розвитку. Суспільна свідомість має складну, розгалужену структуру. Поділяються її багатогранні рівні, форми. По-перше, з точки зору носія, суб'єкта поділяють індивідуальне, групове (класове, національне та ін.), суспільне, загальнолюдське. По-друге, з точки зору конкретно-історичного підходу - міфологічна, релігійна, філософська; за епохами - антична, середньовічна тощо. По-третє, виходячи з різних форм діяльності, у процесі яких виробляється, чи сфер діяльності, у межах яких складається - екологічна, економічна, правова, політична, моральна, естетична, релігійна, філософська, наукова. По-четверте, за рівнем та глибиною проникнення у дійсність - буденна . та теоретична.. Усі форми та види суспільної свідомості мають величезне значення у духовному та суспільному житті. Інша доля в ідеології. Якщо ще в недавньому минулому її роль гіпертрофувалась, то в сучасних умовах явно недооцінюється. **Ідеологія — це система поглядів, ідей, теорій, принципів, що відображають суспільне буття крізь призму інтересів, ідеалів, мети соціальних груп, класів, нації, суспільства.**

Ідеологія слугує своєрідним механізмом приведення ідей в дію, активізації людей. Відмова від такого механізму перешкоджає нормальному суспільному розвитку, консолідації зусиль людей. Недостатньо виробити ефективну програму виходу суспільства з кризи, потрібно, щоб відбивала реальні інтереси соціальних суб'єктів, оволоділа розумом людей.